

Remonstrance ofte vertoogh aen den grootmachtigen coninck van Spaengen &c. op de requeste byden edeldom der Co.M. Erfnederlanden den 5. April 1565. aen mijn vrouwe de hertoginne van Parme regente &. gepresenteert, in de welcke verhaelt ende verclaert zijn de lasten ende inconuenienten rijsende uut der inquisitie ende placaten inde voorseyde landen ter executien gestelt : de selve remonstrantie dient oock om te confuteren seker poincten vander moderatie geconcipieert op de placaten, ende den Staten des landts van Vlaendren binnen Gendt den 11 Meye 1566 voorgehouden

<https://hdl.handle.net/1874/8952>

Remonstrance

ofte verdoogh aen den
grootmachtigen Coninck van Spaens
gēte, op de Requête byden Edeldom
der Co. M. erf Nederlandē den 5. April
1565. aen mijn vrouwe de Hertoginne
van Parme regēte & gepresenteert. In
de welke verhaelt en verclaert zyn de
lastē en inconuenientē rissende wt des
Inquisitie ende placaten inde
voorszeyde landen ter
executien gestelt.

(* * *)

*De selue Remonstrantie dient oock om te
confuteren seker poinctē vander Moderatie
geconcipeert op de Placaten, ende den Sta-
ten des Landes van Vlaendren binnē Gendē
den 11. Meye 1566 voorgehouden.*

*Watre Fransoyse in Nederlandische
sprake ouergeset door M. I. L.*

1566.

Met de schelche van de Coninck

Xenden Coninck

Menadighe heree / hoe wel
dat wi niet en twifelen dat
wijle de Keyserliche Ma-
esteyt van saliger ghedach-
ten unse vader / ordinerede
de placaten op t stuck vander Kelligie /
en heeft beweeght geweest door ee vie-
rige kersde om te onderhouden t Catholie
ghelooue / de eere Gods te voerden / de
secten en ketterien nieulix herwaerts
ouer oprijfende wt te roeden / en alle sa-
ken in gods ordinantie ende begerliche
ke eendrachticheyt weder te stellen / en
dat S. M. ooc gevoert is geweest door
gelike opsicht / tot onderhoudinghe van
dier / wullende de selue als nu niet alle
dich seherpelic doen obserueren / maer
doch daer bi doen voughen onderhou-
dinghe vanden Concilie van Trente
om te beter ende geringer te comen tot
haerder meeninge.

So hebbē nochtans wy seer ootmoe-
dige en onderdanighe ondersaten van
S. M. die vooz also vele als onse beroe-
pinge aengaet / begerē ooc te voozderē
nue voozschryuen meeninge en vierigē
pue

puer/door alle middelen die ons moge
 lijck sijn / aenfiende de staet van uwe
 lande van herwaerts ouer in groot pe
 nckel van menigerande inconuenien
 ten die ouer ons hoost sijn hangende/
 niet alleene door de groote bloedstoz
 ringhe die dagelijck in dese Nederlan
 de ter cause vander Religie geschiet / en
 heeft gedaen geweest ouer. *xij. iare her lan ende*
 waerts niet alder wreetheyt als door *Hendrick*
 braut / sweert / water en bast / en alder *we August*
 ley andere manieren van tormenten *tiner monic*
 maer doech om de groote volstandicheit *ken te Brus*
 vanden ingeseten der voorschreuen lan *sel verbrās.*
 de van herwaerts ouer / de welke vercliden *inlij*
 lieuer hebben duisens dooden te liden *523*
 ende al haer goet te verliesen dan alsulc
 ke slauernie loch ende benauwinge van
 haerlieder conscientie te verdagde / welc
 ke sake tenderende is tot een groote ver
 deruenisse ende verwoestinghe vanden
 geheelen landen.

So hebben wy ons begeuen om naer
 der te ouerleggen ende considereren de
 meeninge van wijlen de *U. M.* ende de
 uwe / maer geconferereet hebbende den
 tijt inde welke de voorschreuen placat
 ten eerst wt gegeven sijn geweest met
 20 ij Desca

Desen tegenwoordigen tijt en de gront
vande selue placaten ingesien hebben
de/so beuinden wy dat de voorszemde
wille H. Karel van hochlostijcker ge
dachten / soude (in dese grote affectie
en begherte die hem hier toe verwe
kende was) gefondeert geweest hebbe
op vele impertinente en insuffisante
aenzingingē ende instructien/gedaen
door de gene die de sake noch qualijck
gegrondeert hadden of niet en kenden
de opinie vanden ghenen diese met cri
men van hereſie en oproerte beſeuldich
den of emmers henlieder particuliere
passiē ende genegenthedē volgden/niet
achten bi wat middel het ware/bi alsoo
verre als sy gerakē mochtē teinde van
haerlieder voornemen/twelcke alleene
was om geheel ende al wt te roeden en
de te niere doen/de leeringhe ende opi
nien vanden genen de welke duncken
de salich te doen/hun verscheyden ende
afgesondeert hebben vande Roomsche
kercke/ en daer of geheel ende al de ge
denckenisse te doen vergaen / ende om
sselue te volbrengē hebben sy genolght
gheweldige ende extraordinaire mid
delē/ hoe wel dz sy nochtans daer mede
huy

him voornemen geensins geuordert en
 hebben/maer dat meer is hun seluen (u-
 fersende ongewoonlijke manieren van
 procedurē en vonnissen die oock geen-
 sins metter equiteit en iusticie noch met
 de rechten in Præuilegiē vandesen lan-
 de ouer een comē) alle de werelt suspect
 gemaect/als of sy n3 die eere Gods/ de
 salicheydt der sielen/ ende onderhoude
 vander iusticie gesocht hadden / maer
 haer eygen bate/ profijt ende vorderin-
 ghe met een confusie van allen dingen/
 ende door desen middele hebben sy oock
 falsche gegheuen van vermenichfuldinge
 van alderhande Secten ende Ketteriē/
 ende de deure groepent tot beroerte en
 tweedzacht diemen daghelix siet so
 meer en meer opzisen / n3 sonder meze-
 helijche perijcutē van een swaer naken-
 de verderffnisse des Vlands van her-
 waerts quer.

Waeromme/ ouerlegghende ons be-
 voir ende beroepinghe daer door wy
 gehouden ende verplicht zijn tot God/
 tot W. N. en tot ons vaderlandt/ hebbē
 gedacht datmen ons met goeden rech-
 te soude moghen beschuldigen van on-
 trouwicheyt / indiens wy W. N. niet
 Wij opent

opentlick te kennen en gaen de saet
vander saken van herwaerts ouer de
Religie belangende / siet ootmoedelick
biddende dz **D. M.** behoue in tijts dare
inne te vooz sien / ende daeromme ons
betrouwende op **D. M.** go: dertieren
heyt en voozichtighe wysheyt / die op
sicht nemen sal op de noot salichheit
vanden teghenwoz dighen tijt / so heb
ben wy ons verstant **D. M.** te vertoo
ghen die eenige en alder sekerste remedie
die / dooz welke men soude mogē vooz
comen de voozschreue inconuenienten /
en dat vooz also vele als wy connen be
uinden dooz de experientie en kennisse
die wy hebben vanden saken van her
waerts ouer / en hoe wel dat wy n: en
twifelen daer en sullen sommighe wo
sen die dooz eenige onbedachte vierich
eyt of doer eenen boosen aert ende be
geerte van alle saken in beroerte te stel
len / om in geroert water (alsomen seit)
te mogen vischen / sullen **D. M.** willen
ontraden ons ghehoor te geuen / so ho
pen wy nochtans dat uwe **Majesteyt**
meer acht nemen sal op de goede ende
equitable redenen van onse sake / de
welcke niet voozts en coemt dan wt een
liefde

4.
licke totter iusticie en begerete die wy
hebben om uwer hoocheyt en den wel-
uaert vanden lande vooz te staene / dan
op haerlieder rappoorten en gedichte
leugenen. Want het is genoeg behet *Herodian*
dz en achtbare en princelike duecht is *indē. bouck*
in ee costelike eyaert van ee grootmach *Suetonius*
rige Coninc te aenhooren de elachtē / re- *int leuen v2*
questen / aduertissementē / remonstrā- *Octavius en*
cien van synē ondersaten by sonder als *Tiberius*
de de sake vander religie en iusticie an- *Keisers v2*
gaen / en dat so veel te meer / om dat W. *Romen-*
M. bi solemnelē eede belofst heeft geē
siquessen / doleancen / waer schouw-
genoste remonstrancien diemē W. M. *Inde Blide-*
presenteren sal qualich te nemen / ende *incomste*
doch niet toe laten datmē in toecomen-
de tijden eenige moeyte oft verbodet de
siquessanten en siemonstrancien sal an-
doen / om saken by hē vertoont. Twelc
ons so vele te meer doet verhoopen dat
W. M. ons niet alleene goedt inde ge-
hoefsaem gehooz sal geuen / maer ooc
vooz goet nemen onse voozgaende Re-
questē en dese tegenwoordige siemon-
strancie / de welke alicenklich tendeert
totter eere Gods / onderhoudinge van
de iusticien / vermederlinge van uwe
hooch

hoedheit / en gemeyne ruste ende vrede
van uwen ondersatē. Te weten / dat wi
in alder ootmoedicheyt begeren **W. M.**
te verdooghen dat de voorszeyde Placa-
tē en alle formē van Inquisitie / hoewel
dat sy ter goeder meyninge gemaccht
zijn geweest / en conne n nochtans geen
stadt grūpē inde landē van herwaerts
ouer / nade gelegēthz des tijts / en dz ont
vele en diuersche redenen de welcke **W.**
M. sal belieuen te ouerleggen en wel te
considereren inder manieren als die bi
ons hier gestelt zijn. **Wen W. M.** bege-
rende en seer ootmoedelick biddende /
ingheualle dat wi niet leuende redenen
en die op de waerheit en gerechticheyt
ghefondeert zijn / merckelick bewijsen
dat de voorszeyden Placaten gantsch
onnut zijn / ende daer en bouen contra-
rie den weluaert en gemeine beste van
dē lande / der consequatie vā uwer hooch-
heyt / den Goddelicken en Weerlichen
rechten / ende oock de Præiuliegen van
den lande van herwaerts ouer (die **W.**
M. beloeft heeft te onderhouden) ende
dies achteruolghende met haer vren-
gende en sauserende een generale des-
tructie en verderffnisse / waer af dat
hij

*In de Blide-
incomple.*

men alreede groote beginsels siet dat
W. M. ter opzicht hebbe totter iustitie
en gerechtigheyt ende tot de weluaert
en behoudnisse van haer arm verdruc
te ondersatē / dan op de genegentheyt
ende passien van sekerre particuliere pee
soone / ende op tghene dat in voozledē
tijden geaduiseert ende geschiet is ghe
weest als de placaten ende Inquisitie
reßmael geadmittert waren / niet om
datmense vooz goet beuant of datse ter
equiteit ende den rechten gelickmatich
waren / maer op een verhoppen alleen
lijck dat den tijt eindelinghe soude ont
deckē de grouweliche en excessiue rigu
ren met gaders teleyn fondamēt vande
placaten ende Inquisitie / en also W. M.
versoetende / soude een sachter / nutter /
en bequamer remedie mede bringē / en
dat tē opsiene van diē W. M. behoue de
voozschreue placatē metter Inquisitie
gans te nieten te doene en machtelaos
te maken / en duer andere sekerder / soe
ter en gereetiger middelen in sulcker
vongē op tsait vande religie te voozsiē
als dat de name Gods daer duere ghes
ceert sy / sijn kercke wedergebrocht tot
eenicheyt ende eendrachticheyt / de be
naude

vaude ende verdructe consciencien vande
den armen volcke tot een heylighe vry-
heyt hercomen mogen / dabusen ghe-
woert / ende de Justicie in haer gheheel
wedder gesiele sijnde / datmen onder v
volck ouer al eenicheyt / ruste ende vze-
de mach sien florere / dat doende so sul-
len W. M. ondersaten grootelick ver-
oorzaect sijn God almachtich eēpaerlic
te bidden vooz de Godsalige weluact
ende voozspoet der seluce / beweght
sijnde dooz een so groot eē insstimable
weluact / hun lijf eē goet met alderley
dancbaerheyt ende een seer dootmoedi-
ghe ende ghestadighe ghehoorzaem-
heyt tot den dienste van W. M. te stelle.

Ende om clarlijc te betoogen tge-
ne des voozseyt is op dat W. S. M.
te beter eē lichtelicker mach ken-
nē de groote redenē die wy hebbē in de
requeste / so sullē wy op teorste wtleg-
gen de principale pointen vande placar-
ten die ons aldermeest bestwaeren. Ten
eersten daer is een groot getal van ver-
verboden boucken ende sal noch meer
verwese daer bi gruoeg sijn de de ge-
nt

ne die nieuwelick vnde ghedeputeerde
 vanden Concilie van Trente oft eene
 dooz den Paus verboden sijn. Noch is
 voech geinterdicere datmē in sijn huys
 gheen vergaderinghen sal houde/ nson-
 der nochtans te specifieseren wat getal
 van volcke vooz vergaderinghe sal ge-
 houden wordē. Desgelick dat niemant
 en spreke/ communicere noch en dispu-
 tere vander heilighe schrifture/ of sake
 den gelooue aengaende isy int openba-
 re oft int secrete / sonderlinge in twife-
 lachtige oft swaere en difficile materie
 tē ware Docteurs/ Bachuliers vā Louē
 en dier ghelijcken/ en dese verbiedinge
 en sijn n3 gedaē op de pene vanden gee-
 stelijcke ban/ ofte cenige pecuniaire be-
 teringe / gelijckemē in vooztijdē de ope-
 bare ketters plach te castiē/ macz op cō-
 fiscatie van lūue en goeden/ ia dat meer
 is/ dat die ghene die volherdich en con-
 stant bliuen by eenighe opinien confor-
 me den verbodē boucken/ sullen so wel
 vrouwen als mans met den viere van
 leuēde lūue ter doot gezocht sijn/ macz
 indiens sy hen seggen berou te hebben
 ende afgaen/ sullen de mans onthalt en
 de vrouwen leuende gedoluen worden

¶ 4 1 goet.

sgoet in alder maniere verbuert bliuē
de/niet teghenstaende tenighe priuile-
gien ofte vrgheden ter contrarie. En
is verclaerst dat de receptareurs ende
aenhouders van suspecte personen int
gelooue / is dat se geconuincert sijn of
te met / of die de seue credē / alimente-
ren / sullen ghestraf worden / by ver-
buerten vanden hinc en confiscatie van
den goeden als fauteurs van ketters/
welcke pene oec stadt grijpt op de gene
diese n3 terstont en sonder delay aēzint
gen acnde Inquisiteurs ende officiers
vanden Bisschoppen / sonder aenshou-
te nemē op machtschap / aliāce / gebuer-
schap ofte eenige sonderlinghe kennis-
se / ordinerende datmen de aenbrengers
sal gheuen vanden goeden den anghe-
brocht een of veruonnen persoonē toe
behoorende (de somme van hondert po-
dē groatē n3 excuderen) de rechte heift/
en intiens sy de voorszede somme pas-
seren / dē thien flē penning van diē / met
expresse interdiction en verbot requeste
te moghen presenteren ter excuse vee-
antwoordinghe of te hulpe vanden fur-
gitiuen. Houen dien is beuolen alle
rechteren en officiers hoghe iusticie
heb

hebbende voorts te varen tot exco[m]muni-
 catione van als dies voorszeyuen is / sonder dat
 sy vermogen de penen hier vozen ver-
 haelt te versoeten / modereren ofte ver-
 anderen op verbuerre van haer officie
 ofte iurisdictione / ende verclaers te syne
 inhabil om voorts eenige statē of offi-
 cien te vercrigen. Ja dz meer is haer to-
 oock beholen sonder dissimulatie ofte
 vertreck / alle gunste / fauour / bistant en
 assistente te doē den Inquisiteurs en or-
 dinaire officiers vanden Sijsehoppē /
 Officiaels / Segelaers / Promotors en
 andere int bedienē van haerlieder offi-
 cie / te apprehereren en in seker bechte
 van vangen se te leggē die de Inquisi-
 teurs ende gheesteliche officiers sullen
 als suspect wesende ouergeuen / en dat
 op de voozgaende penen indien daer
 eenige weigeringe geuiele / So dz daer
 by d' Inquisitie openlick beuesticht is /
 ghemē oock claerlick beuinden mach
 wt de brieuen en het Mandament die
 onlanck wt Spaignen gesonden zijn.
 Maer het soude te lanck vallen in-
 dienmen van pollice te pollice wilde
 verhalen alle de articulen vanden Pla-
 caten en d' Instructien vande Inquisi-
 teurs

Den 17. Oct
 tobris 1565.

Wyt

teurs

feurs / waerom / om de lanchz te schouwen / so sullen wy allenlich de hooftpointen examinerē / Te weten de maniere van procederen die daer voorgehouden is / ende daer naer de qualiteyt vander penen die de ouertreders ghesfelt zyn / op dat **D. M.** verflaen mach die redenen en fundamentē daer op de voorszreuen Placaten gefondeert zyn ende van wat preiudicie en quader consequentie soude wesen het onderhouden vanden.

Wengaende de manieren van procederen / so sal een yghelich bruinden die de sake ten rechte ende sonder affectie wilbemercken ende considererē / datse geensins den rechten gelijckformich is ende noch min den Præuilegien vande lande van herwaerts ouer / wāt om een Inquisitie wel ende wettelick te doene so ist van noode datter veel pointen neerstelick onderhouden zyn / vande welke hier gheen mentie ghemaect en wordt.

Ten eersten ende vooz al so moet den Inquisiteur een ordinaire en competēt te wge zyn vander plaetse daer dē missadighe ten rechte staet of onderfact

18/ Na dz hi oock n3 en doe dan in directe
te consideratie van zyn der officie au-
thoriteyt ende vermoghen vandier/ of
andersins so soude d'Inquisitie niet al-
leenlich tegen recht ende alle redenen
geschieden/ maer oock gansch van on-
weerden ende machteloos wesen.

En achteruolgende dit recht/ so heeft *Inde Blide.*
D. M. gheswooren datse in *Brabant incomste*
niet en sal doen handelen/ dan door
competente rechters. So datmen niet
en vermach yemant te vanghen/ ten zy
dat dofficier van den plaetse seluer ende
alwooren ghenomen heeft volle ende
ghenoechsame informatie vander sus-
picien daer wt hy soude willen van-
gen/maer inde *Placate* zyn inde plaets-
se van competente iugen ende ordina-
re rechterē/ vander *Bisschoppē*/ gestelt-
seker *Monicken* ofte *Priesters*/ by den
Paus gecommittēert/ den welken veel
beter voegen soude henlieder *Abten* en
Gardianē gehoozasemheit te bewisen/
oft te singen henlieder *Mettenen* ende
Bespreen/ dan haer te onderwinden met
criminele actien/ processen ende vonnis. *Inde Blide.*
sen/ Waerome D. M. met goede recht *incomste-*
te/ bi solēnelen eede oock beloest heeft/
dat

dat sy in geenerlei maniere sociatē sal
dat de geesteliche personen in Szabant
eenighe kennisse sullen hebben van al-
leene van drie saken / Te weten / vande
validitert vande Testamentē / van hou-
weliche compromissen ende van ghe-
morfiseerde geesteliche goedingen / en
heeft also alreys onuerbzettelijche on-
derhouden geweest int selue land / ende
gheordineert by alle de Princen D. M.
voorszaten by eede sulcx te doen / So dat
wijen Hertoghe Philips van Bourgou-
nen by zij ordinarie ende statuyt van
den 17. dach Ianuarij / int Jaer 1447
alle de ondersaten van Szabant verbo-
den heeft / op de pene van confiscatie
van alle hantliedre goedingen ende lijf-
straffe te gebuycken eenighe citationen /
sommationen / dagementen oft eenige an-
dere exploiten van iusticie vooz de gees-
teliche rechters / in wat saken dat sy
ten sy al vozen met verles vande orde-
naire officiers vande vier Hoofsteden
ende om sake die inde Prerogegien van
den selue lande gespecificert staen / de
selue Hertoghe / heeft by andere twee
brieuen vanden 20. Octo. 1451. ende
vanden 27. Nouembz 1457. synen
on-

onderfate van Szabant henlieder te be
 warē vā alle geesteliche iurisdicte/ en
 geensins te ghedoghen dat iemant van
 wat staet/ qualiteyt of conditie hy sy/
 sal ghedaecht ghemolesteert of bescha
 dicht sijn byde geesteliche iurisdicte/
 dan achteruolgende doude hercomen/
 rechten en costumen van Szabant/ en
 ingeualle dat iemant des contrarie de
 de dat hy tselue te niete doen en machē
 teloos makē soude/ hae dat meer is in
 exēple van andere/ straffe alle die gene
 die daer toe souden occasien gegeue heb
 ben/ welke saken alle sijn naercomers
 beloost ende bestroren hebben tē ewt
 gen daeghe te onderhouden / so dat wi
 len C. Philippus van Castilien D. M.
 grootvader ten opsiene van vier/ gein
 terdiceert heeft van in Szabant eenige
 geesteliche conseruatorie te gebruike
 ende by andere preuilegien te maken
 eenighen nieuwe Commissarissen in
 Szabant sonder aduis en consent van
 de staten vanden lande/ welke saecten
 alle tsamē geconfirmert sijn geweest
 by solemnelen eede van wijlen de K. C.
 de vijfste van hoochloofsliche ghedach
 ten uwen vader/ ende ooc bi D. M. bree
 C Der

der bliuende bijde blifde incoemfte/so
wel int particulier als in t generale/ my
clare wtgedructen woorden van te on
derhouden dorde rechten/ vryheden
en priuilegiē so ider daer tegē redoent
of latē doē in enige maniere/ maer te
niz te doē al t gene datter soude mogen
daert ghen ghedaen sijn oft in toeco
mende tijden ghedaen worden/ ende
alle de raetsheeren ende officiers van
Brabant hebbē oock enen besonderen
particulierē en sollempnelē eedt dies aē
ghaende/ En en derf D. M. niet vzeem
geuen dat de van Brabant so ernstelijc
ende in so meniger manieren de ghee
stelijcke belet hebben van te vsurperen
eenighe kennisse t sy van crime oft ande
ren saecken / dan van drie stucken hier
bouen verclaerst/ aengesien dat by alle
Goddelijcke ende werlijcke rechten en
by haerlieden eighen wetten/ ende ordi
nantie/ t selue soo scherp verboden staet
so dat wy niet en connen ghenoech ver
wonderē hoc dat se hē veruoorderē aen
D. M. te veruolgē en versoeckē de wer
lijcke kennisse te hebben van heresien
oft andere criminele saecken/ ende dat
se in dit stuck de palen die haerlieden
ghe

gestelt sijn / willen ouertreden / andere
 proceduren ghebruuckende dan den
 geestelicken ban / iae verflouten hant
 het swert te vsurperen / vangen / span-
 nen / ende pynen. Wy en disputeren
 hier niet van toermogen ende der au-
 toriteyt vande Bisschoppen des heyl-
 licks Ruyx ofte ander dier ghelicke / de
 welke werlycke heeren sijn van haer-
 heder Vanden ende alfulke richten
 ouer hals ende buych / want wy geda-
 ge ons geerne aen haerli / der hoe datse
 vooz God verantwoorzen sullen datse
 twee sweerden tsamen vsurperen ende
 gebuyckē ouer haerheder ondersatē /
 hen seluen houdende niet alleene vooz
 geestelicke Bisschoppē / maer ooc wer- *Rom. 13o*
 liche heere Dosten en ouerhy / de wel-
 ken God tzwert belast heeft. Maer
 gengaende dander Bisschoppen / Dec-
 lens / Priesters / ofte Monicken / de
 welke ander middel ghebruucken dan
 den gheestelicken Ban inde plac-
 sen daer dozdinaire ouerheyt is / dien
 tzwert van Gods ende van D. M. we-
 gen toe behoort / so ist clare datse daer in
 de limieten van haer beroepinghe verre
 turtreden ende passeren / want sijn wō

Mat. 13.

e. quantus

23. q. 4

Mat. 26.

Mat. 20.

q. Petri. 5

e. 1. 23 q. 8.

et sequent.

capit.

niet dat den Apostelen verboden is g
weest tquaet cruyt wt te trecken da
nder de goede cruyden gesaet was d
is te seggen/ de gene die ergernisse de
den of heymelijck ketterien strouden
ghelijck dat alle oude leeraers vander
kercke wtleggē/ hoe wel dat S. Pieter
alreede toegheseydt warē de sluetelen
van het rijke der hemelen/ soo is hem
nochtans verboden tSweert te ghe
bruycken/ om dat die metten sweerde
slaet/ sal metten sweerde vergaē/ waer
mede Christus te kennē gaf/ dat hy niet
gheroepen en was om tSweert eenich
sins te vsurperē/ gelijckformich tgene
dz hi te voorē alle sijn Apostelē vclaert
hadde segghende: de Coninghen ende
Princen hebben heerschappie ouer de
hare/ so en salt onder v niet sijn/ en ach
teruolghende dese leeringe soo seyt S.
Pieter dat die Bisschoppen ende Pru
sters niet en behooren eentghe heersch
heyt te ghebruycken ouer die crue van
den heere/ de welke de geloouige sijn/
welcke leeringhe inde oude kercke soo
strichtelijck ouderhouden was/ als dat
ter geordincert is gheweest datmen
alle de Priesters die beuonden waren
ghe

ghewere dragende ende haerlieder ee-
nichsins moeyende en becommerende
met indicatuere inden ban dede/ en ge-
specificeert dat die geestelijken perso-
nē niet toegelatē is/ eenige wapenē oft
gewere te dragen tot hē autoriteit noch
oock bide autoriteyt vanden Paus van
Rome/ gelijc dat haer lieder geestelijke
rechtē met rooyschzeuē exēpel van S.
Pietet confirmeren ende beuestighen/
Waer tot dat claerlich blijct dat sy hen-
heden niet en behoore te onderwinden
Inquisitie te doen/ oft informatie te ne-
men yc mant te vangen ofte inde weer-
liche hant ouer te leueren/ maer wel in
diē daer eē verdoolt is/ so is haer beuo-
lē den seluē te vermanē/ onderwijse/ en
weder op den rechtē wege te bringē/ so
duer goede exemplē als deur goede lee-
ringe gelijc dat wtuercozē vat Paulus
Timotheū met synē brief is leerende/

11.
Timothe. 3

Chrisost.

waer in hi seer particulierlic en int lan-
ge verclaert het ampt en officie van ee-
nē Bisschop/ en S. Joan Chrysostomus
in sin bocck van tofficie der Bisschop-
pen verhaelt seer breet ende int langhe/
hoe datse behoore met den Vietters om-
me te gaen te weten niet met drey ghe-

menten/eracht/gewelt/maer alleenlich
duer treffende vermaninghe wt den
woorde Gods genomen/ en die penite-
tē genadelichte ontfangen/ andere die
hen niet en willen lacten onderwofsen
ende onderrichten inden ban te stellen/
Want gelijc S. Ambrosius seit/ de wa-
penen vanden Priesters en behooren
anders geen te wesen dan tranen gebe-
den en der gelijche saken/ ende haer lie-
den en is niet geoorloft te gebruiken
ander gewere of gewelt/ Iselue is geto-
firmeeet/ gheweest by vele Concilien/
en namelich byden Concilie van Me-
aux/waer by dat henlieden verboden is
eenige wapenē te dragen. Siden Con-
cille van Poictiers zijn inden ban ge-
stelt alle de Priesters die wapenen an-
doen/ insghelijcx ist doech getinterdiceert
bi t Concilie van Toletē/ En sonderlin-
ge in de vier Conciliē van Toletē staet
verclaerst dat geen Priesters vermogen
den Princen int seyt van iudicature by
te slane/ waer wt dat bloedsstotinghe
soude moghen gheschien/ insghelijcx by
den elfste Concilie van Toleten is ghe-
seyt dat alle Priesters die henlieden en-
nichsins befaen sententie te gauen an-

Ambros.

S. non pila

23. quest. 8

S. quicumque

23. quest. 8

S. 23. de vi-

84 et ho-

mest. clerici.

S. cleric.

23. quest. 8

S. saepe.

Princip. 23

quest. 8.

S. bis a quib

23. quest. 8

S. Tomo co-

vil. can. 6.

Concilij Tolet

Secund. 11.

gaw

gaende bloet / of ouer andere laten ghe
uen ouer wien dat sy / behooren met den
ban / met de gradatie en ewige geuan
ghenisse gestraft te syne / des in arbter
uolgende / so sien wy dat inde weerliche
ke rechten gheordineert is byde oude
Keysero / dat alle kennissen soo wel van
Ketterie als van ander misdadē alleen
lich de weerliche ouerheyt toebehoort /
ghelock alst blijkt inde bocchen vande
Keyserliche rechten Codex en Auten
tliche genaemt / en de geesteliche perso
nen en hebben anders geen autoriteyt
dan van de ban te gebuycken / gelijck
me verstaen en vaten mach wt de woort *l. finali. C.*
den vanden Paus selue / staende in Co: *de summa*
dica. En oft also niet en ware / marc dat *Trinitate*
de geesteliche personen autoriteit had
den van hertieden te onderwinden van
criminele sake / nochtans int stuck daer
questie af is inde Placaten / behoort de
met alle rechten en redenen die stille te
stane / ghemerckt datse partie zyn / te
meer om datse bi den genen die sy hou
den en condēneren als Kettero gearcu
seert zyn van Simonie vander heylige
Schryft en Erweerdighe Sacramen
ten geualsicht en gerozumpert te heb
ben

ben / ende van meer andere leelike do-
licten / van welke accusarien behoort
hen vooz al ende eerst ghepurgeert
hebben / soudē sy centge Inquisitie op
te andere exploiten van iusticie doen
ghemeret dattet gansch onbillich is dat
yemandt soude isamen iuge ende par-
tie zyn in een selue sake. Maer dien dat
dat gheen Priesters noch Monichten
competente iugen en mogen zyn / noch
generalich van eenige saken die tbloet
aengaen / noch int particulier daer
hier questie is. En dat nochtans recht
te ende reden wilt dat dautoz teyt van
der Inquisitie te doen en inforzmatie te
besitten niemant toebehoort dan den
competenten iugen. So cannen vooz
waer lichtelich concluderen dat henlic-
den noch by goddeliche noch by weer-
liche rechten toebehoort de voozschreuen
Inquisitie / en noch min eenighe appre-
hensie te doene. So dat tghene twelche
henhieden by de voozschreuen Placaten
en by den laetsten Concilie van Trente
desen aengaende toe gelaten is / niet al-
leenlich contrarie is de Priviligiē van
desen lande / de cet van B. M. en van
wen voozsaten / maer oock teghen alle
recht

recht ende beschee/ en dien volghende /
er behoort gheen stede te grijpen / in
dat landt dattet zy.

231

Indien men wilde segghen datmen
last sal gheuen den ordinaire officiers
vander plaetsen by D. M. gedeputeert
om te procederē ter Inquisitie ende in-
formatie naer inhouden vander voor-
seyde Placaten / so soude nochtans daer
wt noch veel Inconuenienten rissen. *lenia ff*
allen rechten ende redenen contrarij *de accusata*
evende / wt dien dat al voerē van noode
is / eer datmen procederen mach ter In-
quisitie dat de misdaet groot zy / en me-
riterende Inquisitie / Waer om in zijn
huis gehad te hebbē eenen boec die by
de Doctoren der Godhz van Louen niet
toegelatē en is / oft een nieuwe Testamē
ghedrukt sonder priuilegie / disputatie
ofte tsamenpzekinghe vander heiligere
schryfure gehad hebbende / van geseyt
te hebbē dat onder dē Christenen geen
onderscheyt van spijse (alsoo verre alst
de consciētie aengaet (en behoort te we-
sen / dat een Priester om hoererie te
schouwen / beter waer ghewet te sy-
ne / dat de beelden en keerssen inde ker-
ken niet nootjakelech en zyn / dat gods-

D wa

ware datmen t Sacramēt wtbeelde ont
der twee gestalten / oft ander dier ghe
lücke saken / op de welke meestendeel
de Inquisitie ghedaen ende de suspic
en vanden Inquisiteurs ghesondert
zy / en tonnen voozwaer gheen groot
misdaden gearht worden byden genen
die onpartielick ende ten rechten soude
willen oozdelen / aengesien dat genoeck
en claelrick blijck / dat al des voozsey
is inde eerste kercke toeghelaten was
Wy en willen hier niet disputerē noch
debateren oft wel ghedaen is oft niet
maer wi seggē alleenlick / waert datme
de voozschreuen poincten vooz so groo
te ende leelicke misdaden ghehouden
hadde / als datse de inquisitie soudent
ondertwozpen zyn / voozwaer men
soudese inde pꝛimitiue oude kercke niet
gheleden ende ghetolereert hebben
Daer soo vele excellenten mannen waren
ende verciert met sonderlinghe gratie
en vanden gheest Gods. S. Paulus
seyt opentlick / indien dat y emandt also
vele alst het eten vander spūse aengac
in dwalinge ware / so moetmē hē noch
tanslielick verdragen. Spiridion een
heyligh Bisschop en vermaert vooz zyn
nir

Rom. 14.

Sozom. lib.

1. cap. 11.

Niceph. lib

2. cap. 14

miraculen/ en die met andere Bisschop-
pen int Concilie van Niceen was / hiet
nochtans vast en openbaerlich staende
by de Christenē geen swaricheyt en be-
hooren te makē van vleesch te eten bin-
nen de vasten ofte de veertich daghen
somē die noemt / niet tegenstaende dat
de gewoonte van vasten alreede inde
kercke onderhouden wert / welke sen-
tentie is t sidert gheinsereert gheweest
inde ecclesiastique historie. Epiphanius
ē Bisschop van Constance int lant vā
Cypre / sustincerde seer sterchelick dat
men geen Beelden inde kercke en be-
hoorde te hebbē / Ja dat meer is ter oorz-
ake van dien / so schuerde hy een clect /
waerop ghedruct was de ghedaente oft
beelde vā Christus onsen salichmaker /
gelijck alst blijcke wt eenen brief om dit
stucx wille geschreuen / den welken S.
Jeronimus t sidert ouergheset heeft in
latijn / ende gheuoecht met zūn ander
wercken ende Schriften / de selue sen-
tentie is oock geconfirmiert by t Con-
cilie tanderen tūde gehouden binnen een
stadt ontrēt Grenade geheetē Eliberi-
um / Dionisius Bisschop vā Alexandri-
en van grooter autoriteit ende seere ge-

Can. 36.
con. Eliberi-
ni in. 1. 20-
mo concilio.

Homil. 3. de
Lazarus

acht / heeft houden staende dattet ghe
dozloft was te lesen alle maniere van
boecken / hoe vol heresie dat se oock wa
ren. S. Johan Chrysostomus seyt dat
de Lecke menschen niet alleene mogen
lesen / communiceren ende disputeren
vande heylige schryft ende saken dē ge
looue aengaende / en deen redē met dē
andere te confereren en verghelijcken
maer sijn oock gehouden sulcx te doē / en
tot dien einde so behooren sy te verga
deren en by een te comen in huysen / in
dat meer is / seyt daer by dat de hettel
rien vermenichfuldighen als het volck
sulcx als voorszeyt is in ernst in
doet. Onder oude Leeraers vader ker
ke hebbē verantwoort dz de Lecke per
sonen vermoghen vrymoedlick te dis
puteren in openbaer verghaderinghe
Tweck oock vichwils ghedaen is ghe
weest inde eerste Wercke met groot
sichtinge tot grootmakinge vā dē e
re Gods / gelijc als blijkt di de Ecclesias
stique historie / de Priesters ende
schoppē warē vooztijde gehiliet / de ver
deilinge vā dē Sacramente des nach
maels Christi geschiede onder twee ge
stalten / en heeft also onderhouden ge
weest

weest van Christus tijden af (die selue
also ingestelt heeft) vele iaren daer na/
ghelijck als men geschreuen vindt by de
oude vaders en oock onder andere de-
creten van t Concilie te Constance ghe-
houdē die selue gheapprobeert hebbe.

Maer dien dan dat inde voorszreue
eerste kercke alle dese dinghen ontfan-
gen/ende vooz goet gehouden zijn als
nut ende bequame totten catholicque
gelooue/ende dat geen van die de vooz-
schreuen opinien ghesustineert hebben
ter vozsaecke van diē berispt of min ge-
acht heeft geweest/ en al ist so dat men
tgebruc vande voorszreue pointē wt
seker cause en respectē verandert siet/
soo ist nochtans al notoir dat tegē rede
nē en equitet is te willē als nu de selue
sake houdē vooz so groote en enorme de-
licten tot straffe ende suppressie vande
welcke van noodde is/ te vseren van In-
quisitie en andere extraordinaire proce-
dueren.

En genomen/doch dat de delicten soo
groot en so leeliche waren/ so en sou-
det nochtans niet redelich wesen infor-
matie daeromme te nemē/ en noch min
temant te vangen op onschere geruche

D iij of

e. i. cñ oportet. of het aenbringen alleene van een mensche. Want eer dat dinformatie soude
e. ad petitionem. mogen van eenighe weerden sijn / so
e. Inquisit. moetter een eenparige gemelnen ende
e. qualiter et quando. openbarē roup wesen de waerheyt ooc
de accusat. mede gelijcformich / waer dooz den rech
e. indicet 3° q^o 7. ter (in manieren van spraken) bedwon
e. cñ oportet eod. tit. de accusat. gen soude sijn / dan of onder soekinghe
e. in cunctis et ibi glossa in verbo maledicere. te doen als schandaleus wesende / cñ w
om verdragen sonder pericule / voozt
dat ooc desen roup geresen ende gheco
men sy van eerlijche wijsē waracht
ghe ende geloofwerdige luiden / cñ dat
niet maer een reyse gheseyt en worden
maer dat achtervolge ende inde mont
sy van een iegelick / cñ is oock van noo
de dat den rechter verskerct sy dat tsel
gecommitteert is / eer dat hi daer af en
nighe informatie neme / of Inquisit
doe.

Maer inde voozschreuen placaten
wert van alle dese dingen niet verma
maer op het rappoozt van wie dat si
gepermitteert Inquisitie te doene / ia
vangen een persoone staende ter goe
der name ende fame / al waere daer ooc
geen sekerhet vanden gecommitteerde
delicte / ende dese Inquisitie cñ vangin
gh

ghe machmen doe / so wel by nachte als
 by daghe / sonder aenschou te nemen
 of den deliquant oudt ofte ionck / man
 of wif is / ofte op eenigerhande circon-
 stanciē / ia dat meer is dē aenbrengers
 grooten loon toegheseyt sonder datse
 gehouden sijn hunlicden aenbrenge eñ
 rappoxt goet te maken / eñ houden staē
 de welke een sake voorwaer is tegen
 alle recht eñ redene / ia die niet anders
 en can dan oorzake geuen van alderhā-
 de / ontrouwe / valscheit ende boosheyde
 vander werelt: aengesien dat den genē
 die hem seluen souct haest rijk temake
 met een anders verlies (wt die dat gele-
 giericheyt een wortel is van allen qua-
 den eñ boosheden / hoe enorme dat die
 doe mogē wesen) soude lichtelijck con-
 nen werpen of secretelijck legghen een
 verboden boucxken in temandts huys
 stal ofte wi ickle / oft eenige accusatie
 dichten ende versieren / om deel te heb-
 ben inde goedingē vanden geaccuseer-
 de persoonē / tselue soude oock moghen
 doen waerachtighe menschen / om hē
 te vengeren van diese benidende sijn /
 eenichsins vantschap dzaghen of ver-
 wachten / of al waert oock maer om ie-
 mant

mant te tergen ende molefteren / ende
dan soude de gere die also bedragē wa-
re moeten op de voet opendoen / so wel
by nachte als by dage alle sijn camers
coffers contoozen / en oock mede o fter
sie doen van alle sijn boecken / bzieuen
ende pampieren / Iae moeten genteten
datmē sijn wijf ende dochter soude on-
dersoeken tot in haerlieder bedden en
cousen. **D.** **M.** can ghenoech by haer
seluen considererend dat alsulck onder-
soeck en maniere van procederē ganc
verschiden is van alle billicheit / rede-
ne / recht ende geensins lydelijck noch
om verdragen byden ghenen die eere
ende moet int lijf hebben.

Insgelick datmen volgende de voo-
seide placaten gehouden is teffront o-
uer te ganc dragen minste woort dat
mē sal gehoort hebben / aengaende de
zellighe / iae al waert wt den mont van
sijnē eygē vader / twelcke vooz waer
sake is tegen die wet van natueren / alle
ciuilitēyt / vziendelick ghebuereschap / en
genoch om uwe ondersaten te doen ver-
geten alle duecht / trouwe / en vroomich-
eit / Wan gelijcken en besarmt ooc mit
te verbieden eenighe ghesuspecteerde
ge

personen te logieren / oft eeten / dzine-
 ken ende cleederen te gheuen / want al-
 sulcke verboden stryden opentlick tegē
 de Christelijcke liefde die ons beueelt
 selfs onse vianden lief te hebben / ende
 alderhande vrientschap te bewyfen / in
 al warē sy oock van een ander gelouue /
 gelijck ons het heilich Euangelie is lee-
 rende / ende achteruolghende die wooz-
 den van sinte Pauwels / soo zyn wy ge-
 houden goedt te doen aen alle man / *Galath. 6.*
 maer aldermeeft aen de ghenooten des
 geloofs / Ende al waert so dat dier ge-
 lijcke verboden eenighe verwe hadden
 int stuck van herefse / so en connen noch
 en behoore nochtans de selue geē stads
 te grūpē daer maer ŷckel suspicie en is
 van herefse / Want ist dz een rechter nē
 geoozloft en is noch en vermach tegen
 yemandt te procederen op simpel suspi-
 cie / ten sy dan dat hy ghenoechsame-
 lijck ouertuycht sy vander misdaet /
 daer af mē hem betichten wilt / hoe ves-
 le min sal een particulier persoone ver-
 mogen diē te veruolgē oft wt zyn huis
 dzynen op suspicie . In de gheestelijcke *l. 1. 27.*
 rechten en laten niet toe yemandt in *quest 3. l. 102.*
 den Ban te stellen oft yemandts ghe- *scriptio*
 sel

*Si quis accu-
satus ff. de
munerib. et
honorib. l.
reus delatus
ff. eod. tit.
Bartholus
in extranag.
quomodo in
lese Maieft.
crimine.*

felschap te midden/ten sy dat hy eerst en
voorzal beticht en verwonnē sy voor sy
nen rechte. Insgelijcx byde gheschre-
uen weerlicke rechten / so en machmen
nyemandt molesteren ofte van sijn Of-
ficie priueren / ten sy dat hy ghecon-
uinceert sy van tghene datmen hem op-
seyt / Ende dz meer is naer betichtinge
en aenspraeck / en dat i Proces een iacu
geduert heeft / indien des verweerdere
schult niet en is dat i Proces in state en
onghedecideert ghebleuen is / so mach
hi impetieren ende vercrighen nleuwe
officien / al ist dat hy noch niet ontslagē
ende gheabsolueert is vanden eysche.
Maer dien dan dattet soo is / so waert
buyten alle redenen yemandt te willen
bedwinghen te procederen teghens
een ander / la teghen een van syne ma-
ghen ende vrienden duer simpel suspi-
cie / Maer het soude vele te lanck vallen
te willen particulierlijck bewijfen alle
de grouwelen en swarichede die wt de
Inquisitoriale proceduren dagelijcx vol-
gen / sonderlinge ghemercht dat *D. M.*
tan lichtelijck veruaten de reste wt tge-
ne dat v hier voor een monstre getoont
is geweest / daeromme sullē wy comen

tot de pine ende correctie die teghen de
 ouertrედers vande Blacaten ghestatu-
 eert sijn/ Te weten / dz de gene die eeni-
 ge vande voorszreue pointeren sustine-
 ren / so wel vrouwe als mans salmē le-
 uende verbzanden / ende mannē die pe-
 niteren ende afgaen / die salmen execu-
 teren met den sweerde en de vrouwen
 leuendich beluen / verbuerende en ver-
 liepēde altnēts haer goet / waerop dat
 vele saken dienē geconsideerēt te sijn.

Ten eersten so ist tegen alle recht en
 redene datmen puntert als Herers / de
 gene die hen oeffenē inde h. schrifteure /
 die met den anderen daeraf spraken of
 disputerē / hoe wel dz sy noch Priesters
 noch Bacheliers / noch Docteurs en
 sijn / Dat dien dat alle menschen niet al-
 leen bi doudē Veeraers vander Kercke /
 maer ooc int Euangēlie bi Christus sel-
 ue en by de Apostels beuolen is de heyl-
 ige schrifteure ernstlich tonder soechē.
 Want inde wercken der Apostelen sijn
 gepresē die vā Tessionalonicēsen / de me-
 ke de leeringē van S. Pauwels en Si-
 las gans gewillichlich opnamē / en dooz
 sochten daghelicx de schrifte oft het oock
 also ware. S. Pieter priset oock seer de

Acto. 17

2. Petri. 3

Math. 13.

2. Timot. 3

Psal. 1. 6

119.

gene die op der schrift vande propheten
achten en de selue gronderen / S. Pau-
wels priset Timotheum om dz hy van
kindts op de heylighe schrift deur don-
derwijninge van sijnder moeder gewe-
te heeft / de welcke ons can onderwijsen
totter salicheyt deur tgeloooue in Chri-
sto Jesu / en nutis tot leeringe tot beto-
ringhe / tot onderwijninghe inder recht-
ueerdicheyt / dat een mensche Gods sy
volcomē / gescicht tot alle goede wer-
ken. Sainct Ioan seyt wel gheluckich
te wesen die henlieden begeuen om sijn
schriften te lesen en verstaen / David seyt
seyt / salich zijn die dach en nacht in de
Wet des Heeren hen neerstelick oefen-
nen / ende dat een seghelich so ionck als
out hun daer toe behoorde te begher-
uen / Moses beucelt den ouders dat se
hen kinderē de wet des Heerē voorhou-
dē. En S. Ioan Chrysostomus seyt / dat
die seer wel doen die de passagien van
der heiliger schriftueere deen met ander-
re confereren en henlieder huyfghesin
daermede onderrichtē / Ja dz den Veckē
mensen mer van noode is selue te
doen / dan Monickē en Priester s diemē
Gheestelick noemt. S. Ieronimus in
synen

synē brief an Veta geschreuen / wil dat 19.
se haer Dochterkin van haer kintshēyt *In prefatie*
af leere dwoozt Gods / hy gebiet oock *op den Enā-*
tgebruyck der psalmen / en dat die am- *gelien ende*
bachs lieden / acker lieden / ende schaep- *inde 3. Ho-*
herders de selue soudē singen / S. Ba- *mel. vā L.*
silus en S. Hilarius die prysē de vrou- *zarus.*
wen ende de kinderē / om dat se die psal-
men singen . En om cozt te maken alle
de Propheetē / Apostels / en oude Veer-
aers vander Kercke / hebben als wt een
der mont sprekende allen menschen die
God begheren te dienen beuolen dat se
henlieden souden begeuen tot de heylighe
schryftuere / niet om die alleenlijck
te lesen / maer bysondere om die wel te
vaten ende begrūpē / ende tot dien ein-
de tsamen daer af te spreken ende te
disputerē / om also te lichtelijcker te co-
mē totter waerheit / ende alle secten en
ketteriē te vermidē / conferrende de
ne opinie tegē dander / de selue beproe-
uende met twoozt Gods als op eē tou-
chesteen. Hi t Concilie van Niceē is ge-
ordineert allen Christenen in henliedder
huy sen te hebben de geheele Bybel / so
dat men oogmerkelijck beuindē mach
dat tegen alle recht ende redenen is / te

willen wreedelijck een mensche dooden/
om dat hy hem de heylige schryft onder
wint/ghemerct dat den geloouigen/en
oprechten Christen hooglyck beuolen
is/die te lesen confereren en communice
eren/ In selijcx wat reden isse om ee
mensche te dooden/om ghelesen te heb
ben eenen bouc die niet gans vooz goet
gehouden wort / by de Theologien van
Nueuen/ of by der gedeputeerde vande
Paus: Voozwarz het en is geefins noch
den rechte/noch den redenen gelijcsoy
mich/noch en heeft oock noyt geuseert
gewest in eenige wel gepoliceerde rijck
ken oft stenden/en veel min inde Chri
stelijche kerck. Want gelijck wy alre
de geseyt hebben/heeft een heyligh
schop houden staende dat gheoorlooft
is a nut is te lesen is de bouche selfs van
den heretiques / al waren die oock vol
grouweliche lasteringe en blasphemie.
En S. Ius Chrysostomus vermaent
te hoozen alle maniere van terraces om
so veel te beter de waerheyt te mogen
onderscheyden/ende genomen dat sou
niet en ware / wat onghelijck doet de
mensche den anderen die in sijn huys
get sijn ozboze heeft een ketters bouc

207
hen om de waerheit sonder soeckē dūre
confereren van deene antheur met de
andere / of wat ergernisse is daer in ge-
legen als men eenē bouc in sijn kiste ver-
bozgen hout. Voorwaer die rechte lee-
ren ons dat een tegelijck adrester is in
sijn huis / en datmē niemant en behoort *l. nemo de*
lichtelicheit te inquietere / oucrualle ofte *regulis inuis*
daer wt te hale / En dien achteruolgende
so hout de blijde incoemst van Szabāl
dat d'Officiers van steden ende dorpen
niet en sullen yemandt moghen van-
gē oft huyssoeckinge doen om geendce
hāde sake / het en sy dan voor also verre
alst by den gheschreuen rechte of by den
vude costumen ende Privilegien van
der plaetse toegelaten is / Men sal oock
niet bewinden dat by eenige wetten oft
costumen toegelaten is te deursoeckē
yemandts huis ende verwerpen al dat
ter in is op het aenbringhen van eenich
benidere oft quasetwillige mensche / van
geuondē te hebbē eenscher boeckē / dz
de Docteurs vander Godheit te Luuē
niet aengenaem is / bysonder gemerck
dat claerlich blickēde is / als dat de ge-
ne die den Cathalogus vanden verbo-
den boecken by een geraept hebben in
1708

versamelen vande voorszeyuen boeck
eensteels gheen discretie ofte recht ge
bruyct hebbē. Ten anderen zijn dicwilt
van cōtraire opinie onder de anderē ge
weest. Vele boeckē sinder gedruet in
landen van herwaert souer met pzeu
legie vande h. Mayestē en de inwe
met approbatie vande Theologiens v
Lucuen / de welke niet alleenlijck
Wanherlijck gherexprobeert zijn by
uise vāde Sorbonique Docteurs te Pa
rijs als hereticque / maer ooc in Spain
gen en int Graeffschap van Bourgo
gne / gelijck alst blijct aengaende de
Bibels ende nieuwe Testamentē die in
se Tale ouergheset ende herwaert sou
re ghedruet zijn. Van gelijcken / ist ooc
met vele boeckē van Erasmus Rotter
damus gegaen / Ja dz meer is / daer s
oock vele boeckē / als Bijbelē / nieuwe
Testamentē / ende meer andere binne
der stadt van Antwerpē met pzeuilegi
gedruet geweest / die tzeitert herwaert
ouere verboden zijn. De Paus Leo de
thienste van dier name / heeft met een
wtghedruchte Bulle grootelicks ghe
presen de trāslatie van tNieuwe Testa
ment by Erasmus ghedaen / daer na
boeck

heest den Paus Paulus de vlerde van
 die name de selue seer scherpelick ver-
 boden / welken Paus oock verboden
 heest sommighe boecken van Pius de
 tweede synen voorszact / ende van ve-
 le Cardinalen en Bisschoppē die bi on-
 sen tijde om heulic der geleertheit wille
 grootelij geacht zyn geweest ouer heel
 Christenheyt. Tselue machmē ooc seg-
 ghen van vele andere boecken / maar dit
 is al genocch om te toogen datter geen
 regel / gront noch mate en is in dese in-
 terdictie ende verbiedinghe / ende of nu
 daer groot fondament in ware / soo en
 ran dat nochtans so groot niet zyn ont-
 yemant te beuenen de vryheit van sij-
 nē huise en noch vele min om met wre-
 de tormēten ter doot te bzenghen . S.
 Augustinus bewijst / alsoomen oock
 inde gheestelicke rechten ghealligert *c. dixit apost*
 bint datmē se niet en behoort vooz *tiel. 24 quest. 3.*
 ters te houden de ghene die in cruce
 gheuallen zyn / so verre als sy begheren
 de waerheyt gehoor te geuen / en gereset
 sijn de selue te volgē dies onderricht en
 vermaent zynde. Daer by machmē wel
 mercken dattet buiten alle redene is ye-
 mant ter doot te willen bzingen om een
 F vers

verboden boeck ghelesen te hebben / oft
eenich pꝛopooft gehouden te hebbē te
gen de ghemeyne opinien vander here
ken / naer dien dat alsulcke vooꝝ gheen
ketters en moghen gerekent zyn / son
derlinge gemerckt dat expꝛesselick ge
ordineert is byden rechten / datmē ny
mant en behoort als ketters te condem
neren ofte veroordeelen / ten sy dat by
eerstmael tot vele distincte reysen ver
maent ende ghewaerschouwet is.

En oft so ware dat alle de vooꝝ gae
de interdecten inde Placaten gheroec
tenighe redene oft fundament hadden
so ist nochtans buyten alle rechten en
bescheede / datmen so wzedelick met di
vier doodet de ghene die niet en dwa
len int Article ons geloofs vander dꝛ
uidicheit / ia die niet alleene accepteren
de heilighe schriften / so wel int oude als
in het nieuwe Testamendf begrepen
maer ooc het Symbolum vanden Apo
stels van Niceē en van Athanasius. En
van gelijckē ontfangen die vier eerste
Concilien / wesende alleenlic in differē
tie / also vele alst willeggē van sommig
passaigen vander heiligher schrift ende
der menschen leeringen concerneert / en
da

dat een clare sake is datmen mettē rech-
 te behoort te houden voor Catholique
 die aduoueren de heylige dizeuuldicheit
 endet Simbolum van Niceen/ en dz om
 diestwille datse by de Placaten gedumpt
 zijn/ Dz meer is/ S. Augustijn en S. Je-
 ronimus schrijue opentlic datmen dz en
 is gehoude voor der te geloouen dan dz
 inde heylige schrifture expresselic staet/
 En dese henliedec sentētie is voor got
 ghehouden bide Sheefstelicke rechten/
 so dat een sake ghenoech bekent is / en
 by de oude Leeraers vander Kercke ge-
 accepteert/ ia oock onder vele Docteurs
 van deser tūt ende Canonisten/ dz noch
 de Paus/ noch de Concilie tenich niuwe
 Article des geloofs mogen maken/ En
 indien dat alsoo is? waeromme salmen
 met een strange doot als een ketter cre-
 cuteren de gene die niet een aduouerē
 alle die Detreten vanden Concilie van
 Trente? wy en disputerē niet of die eer-
 weerdighe en heylige Vaders mit voor-
 schzeuen Concilie gedwaelt hebben oft
 niet/ maer ons meuinge is datmen nie-
 mant en behoort te dooden/ ten wille
 appetijte / ende ghenoechte vande De-
 cretisten vanden voor schzeuē Concilie.

'Tis wel waer dat in het oude Testa-
 ment staer geschreuen datmense doode
 sal die volck van Israel sullen soeckē te
 verleydē om tot vzemde Godē te gaen
 en Afgoderie te doen/maer ten eersten
 so ist al notoit dat wy de wet van Mo-
 ses niet onderwoypen en zyn / ende al
 waert doock anders / soo vele ist datter
 gheen mentie en is inde Placaten van
 vande ghene die de Pauselicke ordina-
 tien ende insettinge verachten/of die ny-
 gans en aduoueren de wtlegginge van
 der heylighe schrifture byde Priefters
 ende Monicken gedaen / en niet vande
 Atheisten / Afgodē diencars ofte blas-
 phematurs / voozwelcke wi hier n3 en
 meynen te sprckē / Want de twee prin-
 cipale poincten daer af openlijck belij-
 denisse doen de ghene die by Placaten
 also wy vozen geseit hebben ghedump-
 te wesen sijn dese/ Eerst dz Christus die
 eenighen middelacr/versoender/salich-
 maker/en voozsprake is tusschen God-
 den Vader ende den mensche. Ten an-
 deren/datse gheen Gods dienft en hou-
 nē ofte houdē voozcoet/dan die by den
 woorde Gods expresselick beuolen is/
 Nu heeft W. M. gehoozt de hoofstuckē

Actu. 4.

Rom. 3.

Gal. 3.

Ephē. 2.

en fundamentē van gantsch haerlieden
 stelligic/ende ghenomen dat een errecur
 ware niet te willen acceptere de leerin
 ge by den Paus of de Bischoppen voor
 gehouden/ so en behoortmen nochtans
 daeromme nyemant te doodē/ Want
 alware daer anders gheen consideratie
 dan dese/ Te weten/ datter gelooue een
 gaue Gods is die alleene deur sonder
 linghe gratie Gods ghegunt en gege
 uē wert/ so behoortde ons die genack te
 leeren en bewegen om saechmoedichit
 ende lieflich te verbraghen die falen en
 errecen aengaende het nuttē der spisen
 oft andere pointē hier voren verbaelt/
 verre sy dan/ datmē die branden sal met
 cleynen viere/ gemercht datter niet so
 costelich en is voor Godt als der mens
 slien bloet/ Waeromme dat in deerste
 wet verboden is geweest tbloet te sloz
 ten/ en dat de mensche het leuende beelt
 Gods is ende gheschepen naer sijn ges
 lichtenisse/ twee doek gemouert heeft
 doude heerachs datse gheen bloet van
 heretiquen/ hoe groote lasterachs dat
 se waren/ ende daer brucuen genoeg
 samelich vermaent ende verwonnen en
 hebben/ willen laten vergieten/ Want

S. Jeronimus seyt tot Pelagium / Ich hebbe gheleert achteruolgende tgebet vanden Apostelē de hereticquen wel te schouwen / maer niet te verbzandē. Ten anderē wtleggende tpassaige van sinte Math. int 23. cap. laet tgoet en tquaet cruyt tsamen opgroeyen / seyt datmen daerby verstaē sal de hereticquen. Desgelijcx doet oock sinte Chrysostomus in sijn 47. homel. op tselue passaije. seggēde: dat ons de heere verboden heeft de ketters te doodē / waer in dat hem oock Theophilactus gevolcht heeft op sinte Matheus int 3. cap. Vander oude Vaders als Iulianus / Cyprianus en meet andere sijn gheheel en al vander selue opinie / te weten datmen die niet en sal ter doot bren gen / maer onderwijfen en verwinnen / en ist datse obstinaet bliuē / die te schouwen ende mīden naer sinte Pauwels raet / segghende: Eenen ketterschen mensche schouwet als hy eens oft tweemael vermaent is / ende desen achteruolghende / so en beuīt men niet dat byde gheestelijcke rechten eenighe corpozille puntie geordineert is teghen de ketters / en hoe wel dz S. Augustijn desenaengaende van opiniē geuarieert heeft

heeft spreken datmē de ketters behoort
 de iustic te straffē/en heeft nochtās noit
 willen toelatē datmensē voozder punie
 ren soude dan met Bannissementē of
 gheuanckenisse conforme der ordinan
 tien vande Christeliche Keisers/Want
 also den Keyser Constantijn was ghe
 aduertceert dat byden Concilie te Ny
 teen gehouden de valsche opinien van
 de Narianen/aengaende de Godtheit
 Christi ghecondemneert was/ontfinck
 alsulche tydinghe seer danckelick ende
 dede publiceren een edict/daer by hi or
 dineerde ghebannen te sijnē die teghen
 tdecreeet vanden voozschreuen Concilie
 hun opponcerdē als die hen tegen dor
 dinantie Gods stellen wildē/dergelijc
 ke Edicten en Mandamenten sijnder
 vele in Codice ende Autenticks/ende
 van dē Keyser Iustinian/de welke or
 dineren den Ban vooz dalder swaer
 ste pene tegen de Vercaers en Dogma
 tizeurs. Tis wel waer datter in Codice
 een ordinantie is inhoudende datmē de
 Vercaers en ketters sal onthoofden en
 hen boecken verbranden/en aengaende
 de discipels ende aenhangers sullē ont
 gaen/midts betalende seker pecuniaire
 ofts

beste profitable beteringe/maer dese
binantie en is niet generael/ maer gaet
alleene aen de Manicheen/ Apollinaris
schen en Samaritanen/ die een leeringe
voerden gecouft in openbaer lasteringe
gheteghen den sone Gods ende de he
lyghe drienuldicheyt/ ander Heeters en
sijn also niet gestraft gewerft alsomen
wt sommige passagē der seluer Rubric
que ende inde Authentica clacelich mach
beuindē / inde welke niet vermaent en
is dan van bueken/ boeten en somwile
te van Sannissementen/ principalick te
gens die hertuechich bliuen naer dat
ghenoechsamelick van hen dwaalinghen
vermaent en verwouwen sijn geweest
Waer wt dat blijkt dat de placaten
desen alle geesteliche en weerliche rechte
ten contrarie sijn / de welke noch sijn
D. M. pretendert ende in meeninghe
is vooz te staene ende doen onderhou
den/ Maer noch sijn de selue Placaten
inghelich veel swaerder ende min ghe
fonderet in redene ende recht / daer
so wel de vrouwen als mans verwijst
de doot weerdich/ naer leerwefinghe
abfuratte van hen errueren/ sonder
gare te nemē op de broosheyt en cran
heyt

helt vander vromē / de welcke wi als
ons S. Peter en de geschreue rechten
leeren / gehouden syn te verdragen en
suppoxterē / nature en redē en wyscht uz
alleenlic tselue van ons / maer alle gods
deliche ende weerlijche rechten ordi
nerē oock expresselich datmē in gena
de ontfangen sal / gunste en bystande
te bewijssen den genē die berou hebbē
en hen fouten bekennē / bereit boete te
doen. Christus ghebiet tselue op vele
plaetsen / ons voorhouden de blijfchap
vanden Herder die tverlozē schaep ge
uondē hadde / en vanden Engelen die
hē verbljodē vande betringē van eenē
sondaer. De Apostels en sonderlinghe
S. Pieter na dat hy dickwils geuallen
hadde in ongslooue / hebben in genade
ontfangen geweest / en zydeēt begaest
met singuliere gauen vanden heiligen
geest / Desen achtervnlgenē so verclaert
S. Pauwels openlic tot Timotheum /
dat de heylige Schrifture mit en be
quame is om weder te doen keere van
des Duuels stic tot de tude des hee
ren daer af dat sy gheweken waren / de
Apostels hebbē oock tot dien einde ge
uonden geweest / tgeselichs recht be

Luc 9

2. Timoth. 2

neelt wel expreffelick datmen de ket-
ters die tot de kerche weder keeren be-
hoort in genade te ontfangē / en̄ de con-
fisqueerde goedē te restituezen / allege-
rende vooz een maxime / dz de kerche
haer schoot nēmermeer en sluit dē ge-
uē die gedooft hebben en̄ weder willē
comē. Tweerliche recht is ooc confor-
me van desen / ordineren̄ datmē de he-
retiquen die penitoren en̄ hen dwalim-
gen afgaen / die goedingen / die op hen
magen bi confiscatie gesuccedeert wa-
ren / weder gheuen fal / Tselue is ooch
bide seuē eerste generale Concilien (die
de Roomsche kerche in so grooter eeste-
me houdt) ghedecreteert en̄ dat hy on-
fancbaer is om te concurrerē met een
ander die noyt ghedwaelt en heeft int
vercrigen van eenige slaet ofte officie
inde kerche. De Canonistē zyn noch in
differentie en̄ geschille wie datter van
beidē behoort geprefereert te sijn. Gre-
gorius eē seer vermaert Canonist is van
opinie / dat de gene die bekeert is / be-
hoort vozen te gane / allegeeren̄ in con-
fornante van dien veel pertinente reden-
nen / maer om des coztheys wille niet
nootelich te verchalē / Over Maestred

is ooc genoegh kennelick dy alle men-
schen broos en cranck zijn van nature /
en ooc so vol ijdelhepts gelijk ons de
de Co. Propheet Davids ghetuycht
dat hy in een weegschale geweght te-
gens de idelheit soude te licht bevondē
zijn. Twelck oock gheconfirmeert is /
deur de fouten van soo vele excellen-
te mannen inde heylighe Schrifstuerē
verhaelt / waer tot men lichtelick in-
geren can dat gheensins en betaemt te
ghebruycken alsulche rigeur teghens
de ghene die falen / aenghesien dat wy
alle ghelick onderworpen zijn / de sel-
ue perijculen / want met wat mate dat *Math, 7.*
wy meten / daer sal ons weder mede
ghemeten worden.

Onghelijck veel min isf betamelick
te willen vseren van gelijcken riguers
tegen de gene die berou hebben / gena-
de en vergiffenisse imploerē / Twelck
oock seer wel geconsidereert heeft ge-
weest byden ghenen die opsicht heb-
bende op ander saken van grooter im-
portancie en consequētie dan dese / hoe
wel datse inde Placaten ghementon-
neert staen / geordineert hebben d' in-
quisitie van Spaignien / De welke
¶

niet tegenstaende datse eerst ingesedt
was/ tegens de gene die geheel ende al
verloochenen dat Iesus Christus den
warachtigen sone Gode was / en ver-
werpen alle de fundamentē van onsen
heyligē ghelooue/ nochtans is de selue
Inquisitie onder alle staten vander
werelt vooz seer vzeemde en excessiue
geacht geweest/ om datse bouē maten
seer rigoreus was. So veel is nochtans
dat de Spaensche Inquisiteurs los pe-
nitentiados/ dat is te seggen/ die leedt-
wesen hebben/ en nits voozgaende ab-
lutatie misericordie begerē/ in genade
ontfangē/ waerom datmen bewint dat
de Placaten van herwaert souere wt-
cracht van welke die vallen en dwalē
buyten alle grātien ghesloten zijn/ on-
gelijck ongenadeliker en rigoreuser
sijn dan de voozschreuen Inquisitie. So
dat wijlen van saliger gedachten den
grootmachtigē K. Caerl de vijfste van
dier name/ geaduertceyt zijnde datmen
ie om haer excessiue rigoreus wille n3 en
conste toe executie stellen/ heeft nader
hant eē Moderatie late matie en pub-
licere/ by dewelcke de iuge gepermit-
teert is de penē te mitigeren/ matigen
ende

1554. 17.
Iann. onder
veekēt Baue
ende in
sKeyfers
hof met opē

ende versoet / also veere als den belin: deuren toe
quant penitende en zijn dwalingshen *Brusel al-*
abiureerde / maer de selue moderatie leenlick ge-
en wert hier niet ouer al gepubliceert / publiceert.
ende en is oock in uwer *M. A.* mande-
ment boue te Ghent gedruet n: ghem:
fereert geweest / so dat niet tegenstaē: *By Jan vā-*
de de selue *Moderatie* / mē heeft mee- *den Steens.*
siendeel al h:to geprocedeert tot confis-
catie van lijf ende goet / so wel een laste
vanden ghenen die penitenderen / als
die volherdich bliuen / sonder eenighe
differentie daer tuss: temaken. *Maer*
het is notoir dat een seer dangereuse
sake is / te stelle sulche moderatie inde
discretie vande iugē en genoech occa-
sie geuenende van corruptie / maluersatie
en ongerechticheit. en in die de placatē
goet en oprecht sijn / so behoorē die o-
uer al en sonder exceptie van persoene
ter executie gestelt te sijn. *Maer in-*
diens ooc anders is / so can *D. M.* lichte-
lick verstaen / wat een aengenaem sake
dat God soude wesen en gelicformich-
hē redenē en equiteit / dabolitie vā die /
niet alleenlijck de lichamelliche straffe
maer oock de confiscatie vanden goe-
de aengaeñ. *Wan* gelick alst genoech

betwefen is gheweest / de poñcten inde
placaten ghementionneert en sijn van
soo grooten misdact / dat niet die ghe
ne diese committeren soude / so swaer
luch gepunneert moeten sijn / vele min
haerlieder kinde en en erfgenamen
met private van successie / want buitē
allen reden ende recht is en betaet ooc
niet ghelijck de Propheet Eschiel / de
geestelijcke rechten / ende meer ander
re getuygen / dat de kinderen en erfge
namen souden gestraft sijn om de fa
len en delicten van hun vaders en ma
gen / ende dat also de sone soude dragē
de misdact ende boosheyt van sijnē va
der / Side geschreue rechten is geseyt
dat inde goedinge vanden heretiquē
sullen succedēren de kinderen by forme
van testament oft andersins / ten ware
dat de kinderen selue mede ketters wa
rē / want in sulcker gevalle so souden de
goede comen op de aldernaeste vziē den
geen ketters sijnde / andersins en niet
eer soude confiscatie stede grūpē / men
indis de ver doolde opderrechtē wegh
wederkerde soo behoort hy ontwa
selijc sijn goet wederomme te crūgen
wte handē van sijn vziēde / ofte vande
out

*L. cogno, C
de hereticis
et Maniche.*

ontfanger Fiscael waer wt dat claerlic
blijckt dat de confiscatie van goedin-
ghen byde voorsz: euen placatē gede-
terneert / is directelūch tegen alle vri-
heden ende priuilegien van vele landē
van herwaerts ouer / De welke vā ou-
de en immemoriable tijden af tot nu sijn
altijts vri en exempt van confiscatie ge-
weest gelijc de dize leden vā Vla-
derē / Brugge / Ypere / en het Vrie / van
gelijcken t Graeffschap van Burgon-
en / Henegou / van Namē en der
casselrie van Aūsele. Maer by dese pla-
catē en besonder byde placaten vande
iare 1549. sijn expresselic geaboleert al-
le dese priuilegiē. Het is wel waer dat
de placatē nopen de confiscatie noit ef-
fect gesortert hebbē binnē Vlaēderē /
also verre alst de dize leden slants ende
Aūssel metter casselrie aēgaet / noch ooc
binnen Namē / want de procureur
fiscael is altijts bi sententie diffinitie
gegeuen by mijn heere van uwen ra-
de niet onfaerbaer gewesen in de con-
clusie by hē genomē also verre als de
confiscatie aenginck / niet tegenstaen-
de dat hi int Graeffschap van Bourg-
goignen onder coleur dat de contra-

*Dese Pri-
uilegiē sijn
gheconfir-
meert bi een
declaratie
gegeuē inde
secreten raes-
den 13, Sep-
temb, 1549*

uientie van uwer placaten op istuct
vanden heilige sonde sijn een crim le
se Maestleit diuine en humaine/ heeft
aenwisinghe van confiscatie vercre
gen/ twelcke men herwaerts ouernit
en heeft willen eenichsins aduoueren
ende dat met goedē rechtē. Want mē
weet seer wel dat crim van lese maes
leit verstaet hem alleenlyck te wesen
alsmen iet attentert tegens de per son
ne ofte staet vandē prince/ twelckemē
niet treckē en can tot ander saken daer
men den Princeen ongehoorzacm innē
is/ want andersins alle delicten souden
mede bzinghen crim van lese Ma. dat
historick valsck is / Daeromme en
volcht oock niet dat die ghene die een
suspecten boeck gelesen oft iet geseyt
heeft tegē de ordinantiē vandē Paus/
soudē gecōmittert hebbē crim vā lese
Ma. gemeret dat ter vele onder hēlledē
sijn/ ia dē mee seer hoop die verdrich en
gereet sijn lūf en goet te wagē inden
diēst van D. M. en v persoon en landē
vooz te stane also verre alst henlieden
aengaen mach/ Des gelijck so en is se
geen fundament dit te willen deguise
ren ofte becleeden met den name van
lese

lese; *M*a. diuine / dat vooz den rechter
 floel Gods allene / en n3 van politique
 rechters plaerse heeft / *W*at daer en is
 geē mēsche inde werelt hi en sondicht /
 en met cenē vee grampt en doet tegen
 de *M.* Gods / en also *S.* Jacob getui- *Jacob 32*
 ghet / die misdoet int een / hy is schul-
 dich van allen / *S*enomen dook dat de
*R*etters die naer tgetuigen haerlicder
 conscientie *G*odt dienen / en misdoen
 so swaerlich niet tegen de *M.* Gods /
 hoe wel dat sy niet ten rechten en doen
 als andere die hē beroemen de *C*atho-
 lique *C*hristenen te wesen / vallen da-
 gelic in alderley sondē / als giericheit /
 oncuysheit / dronckenschap / onnoodige
 eeden oft ander diegelyche / want also
 ons den *H*eeere voorhoudt / den knecht *Luce. 12*
 die zjns *M*eefters wille kēdt en niet
 en doet / sal meer geslagen zjyn dan den
 knecht diese n3 gekent en heeft / waer
 tot noot sakelijck volcht dat heresie en
 vele min de ouertredinge van *P*lacatē
 voozseit / n3 en can geacht zjyn te wesen
 crime van lese; *M*ayesteyt / tzy diuine
 oft humane / en dien volgende subiect
 der confiscatie daer confiscatie vale / en
 noch vele min daer gheen en is / want
 h̄ hee

het is geuechlick naer recht ende alle
beschee / dat de Pzeuilegien van desen
lande die **V. M.** inden ontfaech en hul
dinge van die / gelofst in goeder trou
we en lÿfack gheswozen heeft vast en
gestadich te onderhouden / en al dz te
gen de selue soude moghen eenichsue
wesen / doen cassen en annichileren
volgende diñhout van uwer gelofte /
Te weten dat **V. M.** sal te niet doen al
tgene dat de voozschzeuen Pzeuilegie
soude mogen pzeudiceren / Naer dien
dat claerlick blycht dat de voozschze
uen Placaten niet alleene aboleren de
voozschzeue Pzeuilegien ende met een
nen bzeken den eedt ende ghelofte van
uwer Mayestejt / maer oock contra
rie zÿn alle Goddelÿcke ende Weer
lÿcke rechten / wy verhopē sekerlÿck
dat **V. M.** ten opsiene van onser Re
queste ende Remonstrantie (die op no
toire recht ende beschee ghesondeert
zÿn) gheen swarichejt maken sal van
de Placaten te annicheleren als **V.
M.** ghedencken sal datse ghelooft
heeft een goede gherechte en getrou
we lÿcere te zÿne en gheen cracht ofte
wille aen ons doen bare / ofte gedogen
te

int 1. Arti
cle vande
Blijde is-

te gheschien in eenige manieren / ende datse buyten vonnisse ende recht niet handelen sal noch late handelen / welke geloften gelijkformich der goeder tierenheit en saechtmoedicheit van een Christen Prince **D. M.** met deser na volgen woorde geconfirmereert heeft / Waert sake dz wy onse oiren en racomelingen hier tegen gingen / quamen ofte deden by ons seluen ofte yemant anders in aloft in deele / hoe en in wat manieren dat ware / So consenter e wy ende willecuer e onse Prelaten / Baens roetsen / Ridderen / Steden / Brijheden en allen ander e onse voorszeyde onder saten dat sy ons ouders noch racomelingen gheenderhande diensten doen sullen noch onder hoorich wesen in gederhande saken / die wy behoude of die wy aen hen begheren oft versoeken mochten / totter tijt toe dat wy hen al sulcken gebreck als te hant hieruoren geruert is / wederdae / verricht en daer af volcomelick afgelaten en verteghen sullen hebben. En dat voorts alle tghene dat van nu voortane ter contrarie van des voorszgeruert staet gheatten teert mocht worden / van gheender

coemste van
de iare 1549
den 5. Julij
gheteekens
Philips en
Verreyken.
Articulo 58.

weerden zy/noch gehouden sal mogen
worden in toecomende tijden &c.

Waaromme wy ons versekert hou
dende van V. M. meeninge/te weten/
datse haer confirmeren sal naer recht
ende equiteit/en hebben geen swarich
eyt ghemaccht van vzi'lick ende onder
danelick te vertooghen tghene dat wy
inde voorszreuen Placaten beuonden
hebben/directelick wesende teghen
V. M. goede ende lofslicke meeninge/
niet teghenstaende de Vettren van be
uele by V. M. niculijck wt Spaengen
herwaert souere gesonden/de welke
wy verstaen ende interpreteren/datse
niet en behooren uwer meeninghe te
renuerseren/maer eer die te beuesti
ghen ende confirmeren/ghestien dat V.
M. claerlick te kennen gheeft datse
niet anders en wil noch begheert/dan
datmen gheuechlijcke naer recht/
synen eedt ende ghelofte in dese sacche
handele.

Waer tegen de Placaten grootelick
repugneren als op quade ende insuf
fzante informacie aen willen de V. M.
van hoochloeflijcker memozie gedaen/
ghesondeert sijnde/soo wel aengacnde
de

17. Octobris
1565

bepruifligē / vztreden / vasticheidē van
rechte / en costumē vande landē vā her
waerts ouer (genoech blijhdē wt des
voorzchzeuen is) als ooc de opmē van
den genen daer tegens de voorszchzeuē
placaten ghemaecte sijn gheweest

Wāt alst blijct syderet het eerste pla-
caet op den vijftdach tot W. v. n. ghs-
maect by de **V. M.** tegens **Martinus**
Bater (daer op dz alle de nauolge n pla-
caten gefabriceert sijn geweest) so heb-
ben sy gediffameert ende veruolcht ge-
weest niet min / dan of sy de ouerhept
ende alle policie so wel werlike als ges-
stelijck hadden verdacht en ghewilt
te nieten te doene / ende te leuen nare
haer gen ille sonder **Wet** ende **Oude**
nantie / inder voegen als wilde beest
daermen nochtans wel wetende is dat
se met sulcke rasernie niet becommert
en sijn / maec onderhouden goede poli-
cie ende regel / bekennende met alle be-
hoeflijcke gehoorsamenheit dat de ma-
gistraet ende ouerheit van **God** inge-
stelt is / die alderlei eere ende dienstige
onderdanicheyt toebehoort

So dat genoechsaelijc blijct dat de fr-
tētie vā wilē de **V. M.** en de nye heeste
Is in allen

1521. 8
May.

allezijde geweest / so rigoreuselijc te pen-
nieren naer het iuyde vande voorszey-
de placate / de seditieuse en vlandē van
Der gemeine weluact / ruste vrede / en
verskerheit / niet tegen staen dat door
walsche rapozten en naeckte calumnie
(der genen die haer profijt soeckē met
verwoestinge ende verdersenisse van
den landen van hertwaerts ouer) heeft
uwer **M.** vooz culpable ghehouden
vanden voorszeyuen crime de ghene
die gans onbeschuldich waren /

In sulcker voeghen wy geensins en
zwifelē uwer **M.** wesende nu naer de
by ons vander waerheyt ondericht en
wetende hoe dat de maniere van pro-
cederen ende de rigoreuse penē inder
placaten gheruert tegens de gene die
niet becommert en sijn vande dilecten
(daer of sy ten ongelicke gheaccuseert
ende ghesuspecteert worden) sijn niet
alleenlick verscheden van goedertie-
kentheit en saechtmoedicheyt van een
Christelijcke Coninck beminder ende
conseruateur vanden heyligen Catho-
licsche ghelooue / maer oock van al-
len rechten ende iusticie / ende daerbo-
men contrarie den eedt ende ghelofte
by

bi **W. M.** gedaen / sal onse requeste en
 Remonstrantie seer danckelic ontfan-
 ghen / ende sal middelen soecken sulck
 ordne ende policie te stellen op s stuck
 vander Religie / als dat v heilige meis-
 ninge mach geordeert sijn / een teg-
 lyck in sijn goede recht gehouden / de
 prouilegien geconserueert ende uwe
M. Nederlanden herbzocht in ghoede
 ruste / vreden / eendzachticheydt / ende
 Justitie / uwe onderdanige en getrou-
 we ondersaten mogen van het ouer-
 draghelijck iock ende rigueur der In-
 quisiteurs (daer mede sy onmensche-
 lijck alsnoch verdrukt sijn) verlost wesen.

Datmoedelijck ende ernstelijck **W.**
M. biddende te willen regard nemen
 op die redenen vozen verclaert / op dat
 ghy uwe armie verdrukte ondersaten
 niet en brenge tot desperatie en vniuer-
 sale verderffnisse / abandonner ende
 en verlatende die tot eenen roof ende
 spot vanden genen die hun particuliere
 profijt soucken / ala waert ooc schoon
 ouer de irrepurable destructie van **W.**
M. erf Nederlanden.

En daer **W. M.** door sinistre rappor-
 te vanden genen die met vier en sweert
 soec;

soecken al te vernielen / so gheperst
der ware dat onse requeste ende de
monstrance gheen plaatsche en hadde
so bidden wy dies niet teghenstaende
de dat W. M. beliene regard te nemen
op die groote menichte der ghenen die
de nieuwe religie (samen die noem) vol
gen ende aenhanghen / om also niet te
bederuen ende ruineren so veel volcke
welck dz geuechlic is uwer goet
kerenths en aengebore bermherstich
rit / want genomē dat huerliedē opmē
so hinderlic sijn als men luide roept / en
mē heeft W. M. gedaē te verstaē so dy
si naer godliche ende werlike rechten
werdich warē metten viere / water /
put / swert / en galge gestraft te sijn
so vele ist nochtans dz de grootē hoop
verdient dat mē voortā / eer vserē van
dissimulatie en oogluikingē dā van re
guere / ende soucken sachte ende niet
soo wreede ende forsliche remedien
met haer brenghende euidente per
culen.

e. infideles Die greseliche rechten seggen op
28. q. 4. r. liche met S. Augustin / als een delict ge
committeert so bi een groote menichte
van volcke / en datter veel besmet sijn
met

met een crīm / so dat men se niet en can
 pūct en sonder te bycken de vrede en
 eenicheyt vander kercke ofte beroerte
 in te voeren / dat men se behoort te sup-
 porteren / en voozwaer bouen dien dat
 D. M. behoorde gewisselick te weten
 dat men ghehouden is rekeninghe te
 doene vooz den rechter stoel Gods on-
 ser allen souuerainen iuge / van so vele
 onnoosel vergoten bloets / die dese sa-
 ke wegghen sal / niet in een balance van
 menschelicke opinien ofte insuffisante /
 ia dichwils suspecte informatien vande
 Inquisiteurs / maer inde balance van
 gherechticheyt by zūn heyligh woort
 ons beuolen. Noch mach D. M. ooght
 merckelicke sien / indiens D. M. voet
 houde van wtterliche rigure te ghe-
 buycken / en sullen niet alleentlick daes
 wt volghen (waer af ons God verhue-
 den wil) schismen / tweedzacht / ia sedis-
 tie en opzette / maer doch een vnuer-
 sele ende costte verderffenisse van alle
 uwe Eefnederlanden.

Maer het is al notoir daer men sou-
 de mogen tot islands behoef vrede be-
 houden en opzetter mīden / men behoort
 n3 allentlic te supportere de verdoolde /

A maer

éap. quida.
23. Quest. 4.

maer oock honden en wofuen / dz is te
seggen / openbare vianden vande heilb
ghen Catholicquen gelooue / alsoo ons
seer wel geleert heeft S. Augus. In
der vuegen / al waert so dz V. M. n3 en
wilde acnsien die ongerechtige rigew
ren vanden Placaten ghesondeert op
qualick te kennē geuen / noch ooc acht
nemen van v ondersaten te handelen
en doen handelē in allen sakhē met von
nisse en met rechte na dē godlicken en
weerlicken rechten / en dat se n3 en wil
dē houdē vast en gestadich utwe glos
te gedaen inden ontfaen en huldinge
conseruerende de Pzeuilegien / r3yhe
den / vastigheden van rechte den ghe
meenen lande van herwaertsouer / en
den goeden lieden ingeseten en onder
saeten dessels by V. M. Vooruaders
ghegunt / ende by v3ydert gheconfir
meert (twelcke wy gheensins van V.
M. en sijn vermoedende.) Soo is
nochtans om te m3iden hondert dups
sent inconuenienten / die nootelich sou
den opr3isen / geueuchlycker / dat utwe
Maeslept dooz een Conincklycke
goedertierenheyt en bermherinheyt
voozdere een generale vrede / salighe
weluaert

waert van uwe onderdanighe onderfa-
 ten / abolerende de voorszreuen Pla-
 caten / ende in genade ontfangende die
 dwalen ofte eenichsins coupable zyn/
 dan vserende van wterlike rigeur te-
 ghens de selue met eenen bedrue die
 gans onnoosel sijn. Twelcke nochtans
 nootlich en ongewisselich gheschiede
 soude / de Placaten in haer cracht ende
 vigeur bliuende / wt dien dat also wel
 deene als dandere vzychende de ti-
 rannique proceduren vanden Inquisi-
 teurs / sullen lieuer hebben hen vader-
 landt ende goet te verlaten / dan onder
 woepen en subiecht te moeten bliuen
 de onuerdragelike slauernie / en staen
 ter ghenade ende onghenade vanden
 Inquisiteurs / Waer by dat W. V. sal
 comen te dechneren / deur dat negotie
 ende bedryf sullen cessereren / de
 manufacture sal ghetranspoteert zyn
 tot in v vianst lande / die haer verriche
 sullen tuwer schade / alsoomen van nu
 metter ooge genoech bemercken can /
 eyntliche alle den ruyckdom en tiract
 van uwen Erfnederlanden / sal elders
 gheuoert worden.

¶ vanden sullen oock hier mede
 ¶ wel

Wel connen hen profijt doen / ende alle
Occasien ende oppoortuniteyte bespien /
om uwe Patrimonie te inuaderen /
Twelc sy lichtelicker sullē conuē doen
wesende v onderfaten cleyuuoedich /
ende half desperact / hen latende voo
staen dat **M. M.** gheen acht hebben
de op haer gheloefte / de selue niet en
onderhoudt in haer oude rechten ende
Prerilegien / noch iusticie en doet ad
ministreren by competente en ordinar
te iugen / Want wy moeten dencken
vatter gheen ghebreck sal sijn van die
gesuborneert en wtghemaecte sullen
wesen / om uwe onderfate vooz te hou
den ende perswaderen / dat sy ghelofte
van trouwe / ende waerheit niet schul
dich en sijn te onderhouden / als de Co
ninck de Prerilegien / hercomen / v
heden / vastigheden van rechte / volgen
de sijn ghelofte niet en conserueert /
twelch grooter uwe Maesteyt sou
de moghen preiudiceren . Schemert
oock dat den **Coeldom Cap.** teynen en
andere eenich last van uwer Maest
teit hebbende / die de pretense nieu
we Religie adhereren of te ten min
sten fauoriseren / en sullen niet conuen
alsulc

alsulche trouwe/ en dieſt **V. M.** bewy-
 ſen/ als ſy wel verplicht ſtaē/ ſiede dat
V. M. niet tegenſtaende de pzeuilegiē
 ende vziheden voorzeyt tot confiscatie
 van haer goeden/ voort vaert/ gebzuit-
 liende d Inquiſitie ende ander extraor-
 dinarie maniere van procederē tegen
 haer vzienden ende gewanten

En welcke inconuenientē (die voorz-
 waer van groote conſequentie ſijn) ny
 meer andere te miſden / ende **V. M.**
 hoocheit / miſgaders de gemeine wel-
 uaert/ ruſte/ vrede ende verſcherheyde
 van uwen landē/ goede getrouwe lui-
 den/ ingheſeten ende onderſaten beſ-
 ſels beueſtigghen / ende elcken in ſijn
 recht te bewaren

Soo bidden wy ſeer ernſtelijck en
 anderdanelijck dat **V. M.** behoue de
 voorszeyuen Placaten ende Inquiſi-
 tie gans/ ende ouer alle **V. M.** Erſne-
 derlanden/ te abolieren/ als weſende
 gefondeert op qualijck te kennen ghe-
 uen/ biuten alle rechten ende beſchee-
 ende om haer exceſſiue wreetheydt en
 ongerecticheit/ ongenuechlijck/ alſt ge-
 noch blijckit wt tghene dat hier vozen
 verhaelt is/ ordinerende op tſiuck van
 J iij Dec

der religie. Ds een iegelijc sal moegen
leuen/ naer tgetuigen van sijnder con-
scientie binnen sijnen huysse/ sonder er-
nichsins ter cause vander Religie/ ge-
moelsteert te syne/ ende datmē voort
straffe de ghene die onstichtelic ende
scandaluselijck leuen naer de qual-
teit vandē delictē/ gebruckenē daer toe
de ordinare maniere van procederen
ende den rechten gehoornich

Tselue doende sal een iegelijck van
uwen ondersaten met vonnisse ende
recht voor competenten iugen gehan-
delt sijn/ En alle causen en occasiē van
clachten en dolcancen geweert sijnde/
sal D. M. ouer al een vromedighe ge-
hoorsaemheit beuinden/ (en v volck in
payse en vrede leuende) sullen de lan-
den buerliedē prosperiteyt ende nerin-
ge recupereren/ den wegh ghemaecht
sijn totter betalinghe van D. M. schul-
den ende lasten/ Endelinge sullen alle
saecten herbrocht sijn in een begerlic-
ke voorspoet/ ende sal een iegelijck ge-
houdē sijn voor de salige weluarē van

D. M. God almachtich te bid

den/ Den 28. Mey

1566.

Indiens ghy begeert byerder kennis
 se ende verstant te hebben hoe noote-
 lic dat dese Aemonstantie / de Arqueste
 vanden Edeldom ende voech de vier
 supplicatien van die van Vlaenderen
 sijn geweest / So sal D. U. wetē dat de
 Inquisiteurs ende Jesuiten ouer se-
 ker langhe tijt sijn gans hinderlich en
 onuerdzaghelijc gheslimeert geweest /
 want in tijden vanden Keyser Fredric
 ende Henderyck de tweede ontrent de
 jare 132. so heeft den Paus Gregoris
 de negenste geseyt / dat de Duitschē on-
 wijs warē als sy de Inquisiteurs (dat
 toch maer rasende en ontfinge iugen
 en sijn) tot Kettermeester begeerdē.

En anderē sal D. U. wetē dat dē wō-
 sen magnifiquē staet vā Veneciē con-
 sidererende dat d'Inquisiteurs meer
 sochten haer eygen profiē dan de con-
 seruatie vande Christelijche Religie /
 haerlieder macht en autoriteyt groo-
 telijc gheerent ende gherestringeert
 heeft. En om gheinformeert te syne
 dat de maniere van procederen die de
 Inquisiteurs heden daechs ghebruy-
 ken

*Lib. 3. Cos-
 mografie
 Seb. Mun-
 steri.*

*18. cap. lib.
 2. Ioannis
 Vvieri de
 prestigis
 Demonum.
 Cardanus
 de varieta-
 te rerum,
 lib. 15. c. 2.*

Corn Agrip
de vanitate
scientiarum

Judicium
Theologorū
Parijs. de
Iesuit. sign.
Tourna. 1.
Decemb.
1554.

hen gans buyten alle rechten en bo-
schee sijn/ so sal D. V. lesen een Trac-
taethen / ghemaccht by den grooght-
achten Ridder/ en Philosoph Corn-
elis Agrippa de arte Inquisitoria, en een
boeckhen ghemaccht by den vermaect-
den Docteur in Theologien/ Siluestre
Pieras een geboren Spaingere/ ende
is ghemintuleert *Modus solennis et au-
tenticus inquirendi et convincendi here-
ticos,*

De Theologanten vander Sor-
bone te Parijs / hebben aende C. M.
van Wancherijche gescrebened / dat
de Societeit vande Jesuite is int sta-
des ghelooft pernicious / als perturb-
rende de vrede en eenicheyt der Chri-
stelijke Kerche / en euerterfde der
Monicken heilige / Somma/
meer tot destructie dan tot
sichtinge tenderende.

M. I. L. V. L.